

N:o 236.

Af herr **J. Widén**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 34, 87, 99, 101, 102, 103, 104 och 106 regeringsformen m. m.

Uti sitt den 18 juni 1904 afgifna betänkande, angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarrätten, föreslog löneregleringskommittén, att kammarrätten skulle blifva sista instans i mantalsskrifningsmål och frågor om ansvar enligt mantalsskrifningsförfattningarna, debiteringsmål, mål, angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra medel äfvensom s. k. extra ordinarie afskrifningar, beskattningsmål samt mål om ansvar enligt bevillnings- och inkomstskatteförordningarna.

De talrikaste liksom de viktigaste af dessa mål äro beskattningsmålen. Rörande lämpligheten af att kammarrätten finge såsom sista instans handlägga dessa mål yttrar kommittén bland annat: »Att kammarrätten i egenskap af en för hela riket gemensam öfverdomstol med relativt begränsadt ämbetsområde *) är väl ägnad för fyllandet af en dylik uppgift jämväl beträffande nu ifrågavarande mål, torde få anses visst och bekräftas äfven däraf, att i de till Kungl. Maj:t fullföljda mål af ifrågavarande art kammarrättens beslut — fränsedt de mål, där ny utredning förebragts — blifvit endast i jämförelsevis få fall af Kungl. Maj:t ändradt.»

*) Kursiveringen af undertecknad.

För löneregleringskommittén var det, i enlighet med dess uppdrag, förenklingen i administrationen och den däraf härflytande besparingen i arbetskrafter, som var den drifvande synpunkten vid omförmälta förslag. Men äfven en annan och måhända viktigare synpunkt — som nog ej heller var för kommittén främmande — gör sig här med kraft gällande. Det är behovet af en *snabbare rättsskipning* i dessa mål och såsom ett medel därtill *förenkling af instansordningen*. Uti en i detta ämne utgifven skrift har jag tillåtit mig härom yttra följande, som jag tager mig friheten här upprepa: »Det vore emellertid att beklaga, om härmed» (att regeringsrätten ej kan i dessa mål såsom instans träda i kammarrättens ställe) »skulle anses afgjort, att en förenkling i instansordningen i afseende på dessa mål icke kunde äga rum. Att den är behöflig, kan ej förnekas. Det är uppenbarligen icke tillfredsställande, att, såsom med mångtaliga exempel kan styrkas, beskattningsfrågor blifva slutligen pröfvade först 3 eller till och med 4 år efter det de afgjorts af pröfningsnämnden. Ofta nog hafva då ytterligare tre års taxeringar följt och föranledt besvär; om det första beslutet pröfvas oriktigt, måste då alla besluten hvar i sin ordning ändras med allt däraf följande trassel för restitution m. m., beträffande såväl kronans som kommunens utskylder. Att långsamheten skulle minskas däri-genom att regeringsrätten i stället för Kungl. Maj:t blefve högsta instans, är ingalunda antagligt. Sannolikare är väl, såsom en talare under debatten om regeringsrätten i Första Kammaren anmärkte, att den såsom en följd af det tyngre arbetssättet hos en kollegial domstol komme att ökas.»

I det utlåtande, som af kammarrätten afgifvits öfver löneregleringskommitténs förslag, afstyrkes den ifrågasatta förenklingen af instansordningen utom i hvad angår mantalsskrifningsmålen. Särskildt har kammarrätten motsatt sig borttagandet af sista instansen i beskattningsmålen. Det är farhågan för att rättssäkerheten ganom förslagets genomförande skulle obehörigen minskas, som därvid förnämligast varit inverkan. Man synes befara, att utredningen i underinstanserna, som ju ej äro domstolar eller förvaltningsmyndigheter utan förtroendenämnder, skulle vara alltför bristfällig för att man kunde nöja sig med endast en egentlig ämbetsmannainstans. Det är emellertid antagligt, att just borttagandet af sista instansen skall framkalla målens fullkomligare utredning på ett tidigare stadium. En allmän erfarenhet är, att ju flera instanser det finnes, dess mindre omsorg nedlägges på utredningen i underinstanserna. Den bristande utredningen torde dessutom, i den mån den kunde göra sig gällande, kunna upphjälpas och olägenheten däraf aflägsnas genom ett fullständigare kommunikationsförfarande i kammarrätten. Mot kammarrättens utlåtande i denna del har ock reservation afgifvits af en ledamot,

kammarrättsrådet Östberg, som ansett den föreslagna reformen kunna genomföras »utan fara för rättssäkerheten». Exempler från utlandet, där en enklare och snabbare procedur i allmänhet är vedertagen, synas ej heller ägnade att rättfärdiga de framhållna farhågorna.

I det utdrag af statsrådsprotokollet, som beledsagar den kungl. propositionen angående regeringsrätten, säger statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet härom: »Af löne regleringskommittén har hemställts, att kammarrätten skulle i debiterings- och beskattningsmål blifva högsta instans. Häremot hafva dock från kammarrättens sida uttalats starka betänkligheter, och jag har ej heller i min föregående framställning räknat med en sådan ändring i afseende å talans fullföljd i nämnda mål — — — —. Det lär emellertid icke tillkomma mig att för Eders Kungl. Maj:t framlägga författningsförslag i senast behandlade ämnen.»

Detta sista är naturligen riktigt. Frågan om borttagande af en instans i dessa mål är en fråga, som kräfver ändringar i författningarna, angående bevillingens och inkomstskattens fastställande samt angående debiteringen och uppbördens m. fl., och lär ej kunna i detta sammanhang afgöras.

Men det är tillika en organisationsfråga och en mycket viktig sådan. Det gäller att, då nu i regeringsformen skall införas stadgande om en högsta administrativ domstol samt fastställas det antal ledamöter, hvaraf densamma skall bestå, icke binda sig vid beräkningar, som göra detta antal större eller mindre, än hvad som är lämpligt eller nödigt. Detta antal är i den nådiga propositionen angifvet till »minst sju». Huruvida detta antal skulle kunna något minskas, därest beskattningsmålen, enligt den propositionen vidfogade tablån uppgående till i medeltal omkring 250 om året, fräntagas regeringsrätten, är jag ej i tillfälle att kunna bedöma. För att gifva svar härå fordras en noggrannare kännedom om den blifvande domstolens organisation och arbetssätt, än undertecknad kunnat med ledning af propositionen nu förskaffa sig. Men äfven om antalet ledamöter i domstolen icke skulle kunna minskas under det ofvan angifna, komme uppenbarligen en reform i den af löne regleringskommittén angifna riktningen att hafva stort inflytande på behovet af föredragande och andra för regeringsrätten behöfliga underordnade arbetskrafter och förty leda till väsentlig besparing.

Det värdefullaste i reformen vore emellertid enligt mitt förmenande den snabbare rättsskipning i dessa mål, som den skulle medföra, och som på detta område torde vara, om möjligt, än mera angelägen och behöflig än på något annat, ej så mycket kanske i anseende till intressenas vikt som till angelägenheten att få dem fort tillgodosedda. Detta behof synes

mig med den stigande utvecklingen särskildt på det ekonomiska området skola komma att göra sig alltmera gällande. Och äfven principiella skäl finnas, enligt min mening, som starkt tala för en speciell öfverdomstol för beskattningsmålen.

Jag har därför med detta velat hålla frågan om en reform på detta område, hvaraf jag föreställer mig behovet skola göra sig alltmera kännbart, uppe och i sådant ändamål fästa uppmärksamheten på angelägenheten af att i det sammanhang, som nu föreligger, taga äfven denna fråga i betraktande, för så vidt den kan hafva betydelse med afseende på den ifrågasatta högsta administrativa domstolens uppgifter och organisation.

På grund af denna korta utveckling af ämnet, hvilken tiden dess värre icke tillåtit mig att göra mera uttömmande, tillåter jag mig till Riksdagen hemställa,

att vid beräkning af de mål och ärenden, hvilka skola af den föreslagna regeringsrätten handläggas, samt af dess därpå beroende sammansättning och organisation må tagas hänsyn till de synpunkter i afseende å förenkling af instansordningen i beskattnings- m. fl. mål, som här ofvan angifvits.

Och torde, därest någon förändring i antalet ledamöter i regeringsrätten eller annan ändring i de rörande densamma föreslagna stadganden häraf finnas påkallade, vederbörande utskott därom afgifva förslag.

Stockholm den 18 februari 1908.

Johan Widén.